

ADMIRALATU I UPRAVNOM ODBORU BOKELJSKE MORNARICE-KOTOR

1451 god. Bokelji su osnovali svoju bratovštinu u Veneciji, a 40-tak obitelji Bokelja Hrvata 3.02.1873 god.osnovalo je ogranak Bokeljske mornarice u Splitu
 Nominacioni formular nije validan jer ne počiva na povijesnoj i današnjoj istini.
 Treba nastaviti započete razgovore o zajedničkoj nominaciji BM od strane Crne Gore i Republike Hrvatske, i o tome hitno izvjestiti Ministarstvo kulture CG

**Reagiranje na saopćenje Admiralata i Upravnog odbora Bokeljske mornarice-Kotor
 “Mornarica pripada i Hrvatima i Srbima i Italijanima i Grcima” (“Vijesti”27.12.2017.)**

Poštovani,

Svjedoci smo da se zadnjih mjesec dana razbuktala polemika oko Kotorske tj Bokeljske mornarice (BM), a ima i zašto.Svi bi htjeli da je imaju kao lijepu djevojku-đevojku.Većeg publiciteta nikada nije imala.Pa ko se ne bi ponosio tom slavnom tradicijom pomorske organizacije duge XII stoljeća jedinstvenom u svijetu.Svako bi htio da bude njegova, pa ako baš i nema neke jače veze sa njom. Sve je krenulo sastavljanjem nominacionog formulara-dosijea za upis BM Kotor u Reprezentativnu listu nematerijalne kulturne svjetske baštine UNESCO-a .**On ne počiva na povijesnoj niti na današnjoj istini.**Da li je to urađeno iz neznanja ili je namjerno prešućena istina?Jedino na istini se može graditi trajno prijateljstvo između ljudi, vjera i nacija.

Što bi naši susjedi rekli **“Sloboda (istina) se ne prodaje za svo blago ovoga svijeta”**

U tekstu Admiralata u listu “Vijesti”u kojemu su izrečeni svima poznati nesporni podaci sa internet sajta o Kotorskoj tj Bokeljskoj mornarici, napisano je da je:” Bokeljska mornarica kao organizacija postojala samo u Kotoru sve do 1972god., kada se osnivaju podružnice u Tivtu i H.Novom, a 1974 u Zagrebu, a zatim i u Beogradu”

1.Istina je da je Udruga Bokeljske mornarice postojala u Splitu još davne **1873 god.** Prigodom proslave 100 god. (1873-1973) postojanja rečeno je: “Bokeljska mornarica, starodrevna organizacija Bokeljskih pomoraca, je simbol i kontinuitet **slavenskog** pomorskog duha prožetog humanitarnom i socijalnom djelatnošću.Istovremeno je **pjesma kola** Bokeljske mornarice nastala šezdesetih godina XIX st. **očito pod utjecajem rodoljubivih ideja Narodnog preporoda u Dalmaciji”**.

Tom jubileju je osobno prisustvovao dole potpisani AS i sačuvao katalog za uspomenu, i to kao aktivni član BM Split, punih12 god. jer poslije studija kao ing.brodogradnje nije mogao dobiti posao u Boki?Brošuru u svom arhivu sigurno ima i Bokeljska mornarica-Kotor, jer je na toj proslavi pozvana i uzela učešće u programu.Na slikama iz brošure se vidi nekoliko predstavnika BM iz Kotora kako igraju kolo, a još su hvala Bogu živi.Na sastanku u prostorijama BM u Kotoru čuli smo da arhiva nije kod njih, nego kod jednog čovjeka?Istražite stoga tu arhivu, a kad je istražite i ako je ne nađete ja imam original i rado ću Vam kao aktivni član BM kopiju dati.Ispričavamo se stoga Admiralatu i Upravnom odboru BM, ako zbog neposjedovanja arhive ovo nisu znali.

Znači nije točan podatak Admiralata BM “Bokeljska mornarica u toku istorije nije postojala na teritoriju današnje Hrvatske, izuzev u kratkom periodu poslije 1974 god” Prvim poslijeratnim Statutom iz 1964 god. u članu 1. određeno je da se djelatnost Bokeljske mornarice proteže na čitavo područje SFRJ.

Stoga slijedi zaključak da Bokeljska mornarica u Splitu (za mjesec dana) slavi točno **145 godina** svoga postojanja u Dalmaciji tj Hrvatskoj. Te davne 1873 je Split, Kotor i cijela Boka kotorska bio u sastavu Dalmacije (pod Austrougarskom), i ostao je kao i Boka sve do stvaranja države Srba, Hrvata i Slovenaca 1918.god.Poslije toga je bio u Kraljevini Jugoslaviji od 1929 do 1941god. Proglašenjem FNRJ 29.11.1945.god. i dalje Split ostaje u sastavu republike Hrvatske do danas.Stvaranjem druge Jugoslavije i njenih šest republika i dvije autonomne pokrajine, Crnoj Gori se vratila njena državnost ukinuta 1918

god. Poslije rata se zvala nekoliko godina **Crna Gora i Boka**, a onda samo Crna Gora u sklopu druge Jugoslavije. Znači na teritoriji današnje republike Crne Gore u sklopu druge Jugoslavije je Boka kotorska ukupno **72 god.** Referendumom o neovisnosti Crne Gore 2006 god. Crna Gora je postala suverena država republikanskog oblika vladavine. Znači u suverenoj Crnoj Gori, Boka kotorska je punih **11 god.** **Za tu samostalnost smo mi Bokelji Hrvati dali pun doprinos.** Crna Gora i Hrvatska radi povijesne istine trebaju stoga zajednički da nominiraju Bokeljsku mornaricu na listi UNESCO-a, prva iz razloga jer se Boka nalazi na prostoru današnje CG, a druga jer Bokelji Hrvati baštine tu tradiciju i u Boki kotorskoj i u Hrvatskoj od 1873, gdje danas **ima oko 10.000 članova.** Oni baštine istu tradiciju, i to im niko ne može uzeti. Radi dobrih odnosa koji postoje između Vlasti CG i hrvatskih udruga u Crnoj Gori i Vlasti Hr i crnogorskih udruga u Hrvatskoj **jedino dvostruka nominacija to prijateljstvo može još više pojačati.**

U prošlom pismu predsjedniku Vlade od strane MS obrazloženo je zašto je Bokeljska mornarica kulturno baština **Bokelja katolika** koji se od Narodnog preporoda izjašnjavaju kao **Hrvati.**

Istina je i da su se od Narodnog preporoda većina pravoslavaca u Boki kotorskoj izjašnjavala kao Srbi, a tako se izjašnjavaju i danas. Istina je da su i oni kao i Bokelji Hrvati stvorili svoju kulturnu baštinu u Boki također preko crkava, palača i ostalog kulturnog blaga. Istina je i da su pravi Bokelji, katolici i pravoslavci, živjeli u slozi od vremena Narodnog preporoda. Istina je da se i dio tih pravoslavaca Srba priključio slavljajući sv. Tripuna tog sveca nepodijeljene crkve. Svjedoci smo da se na dan sv. Tripuna svake godine igra kolo posvećeno u njegovu čast. **Posebno smo počastvovani što su u tom kolu i kod kađenja moći sv. Tripuna i Bokelji pravoslavci Srbi.** Prije igre kola kolovođa od **biskupa** zatraži blagoslov da može započeti igrati starodrevno kolo. Tek nakon toga uz pratnju glazbe odred mornara zaigra kolo. Nakon mise i procesije gradom, relikvije nose upravo mornari Bokeljske mornarice Kotor, a poštovanje svecu nepodijeljene crkve odaju ispred crkve sv. Nikole pravoslavci Srbi, a od 2006 ispred crkve posvećene sv. Petru Cetinjskom i pravoslavci crnogorci. Nakon toga relikvije se vraćaju u crkvi sv. Tripuna.

Taj divan običaj je jedinstven u svijetu, kao i peraška **“fašinada”**.

2. U daljem tekstu Admiralata piše da “zajednička kandidatura Mornarice za UNESCO od strane Crne Gore i Hrvatske nije bila moguća, prije svega zato što nije bilo, bilo kakve zvanične inicijative Hrvatske prema Crnoj Gori u vezi zajedničke kandidature tako da je Crna Gora samostalno ušla u taj proces”. Pitam odgovorne i javnost u obe države da kažu da li je to istina? Informacije koje imamo kazuju suprotno.

3. Nije točan podatak Admiralata da je “Mornarica odnosno kotorska bratovština pomoraca **osnovana 13.1.809.**” Istina je da je “po tradiciji, već kod dolaska moći sv. Tripuna iz Male Azije u Kotor 13.1.809 god. u gradu nastalo veliko veselje kojom prilikom su kotorski mornari bijelim maramicama i igrom pozdravili dolazak jedrenjaka sa moćima sveca”. (vidi prof. pov. Marija Saulačić: Zbornik radova sa Međunarodnog naučnog skupa **Dvanaest vjekova Bokelske mornarice**, Kotor 2010.)

Mnogi autori su naime mišljenja da je u Kotoru moralo biti i prije 809 god. neko udruženje pomoraca.

4. Nejasan je i dijelom netočan podatak Admiralata da su Kotorani zatražili zaštitu Venecije 1420 god. “jer su bili ugroženi od čestih napada oblasnih gospodara i Dubrovnika”. Koji su to oblasni gospodari....?

Da li je točno da je “Izložen stalnim napadima zetskih velikaša Balšića i Crnojevića te Sandalja Hranića, Kotor bio prisiljen zatražiti pokroviteljstvo Venecije 1420 god.” (vidi: Jovan Martinović monografija **Kotor**, 1991).

5. Nije povijesna istina da je Dubrovnik vojno napadao Kotor. Istina je da je tada (1420 god.) “postignut tješnji sporazum između Kotora i Dubrovnika jer su oba suparnička grada imala istog protivnika: Sandalja Hranića vojvodu Zahumlja.. (vidi A.S. Dabinović, Kotor pod Mletačkom republikom, 1934).

Bilo je samo raznih spletki zbog rivaliteta ta dva grada.

6. Nije točan podatak Admiralata da je: “obnova rada Mornarice bila od strane **austrougarske monarhije** 1859 god.”. Tada je naime još bila Austrija i tek je 1867 god. nagodbom ušla u realnu uniju sa Ugarskom i tek tada nastaje Austrougarska.

7. U tekstu Admiralata dalje stoji: “Katolička crkva je univerzalna, a ne nacionalna”. Točno ona je univerzalna ali se kaže “katolička crkva u... (napr. u Hrvata).

8. Dalje stoji da su u “Boki živjeli katolici razne etičke pripadnosti”. Koliko nam je poznato etika je nauka o moralu tj **etičan je onaj koji je čestit i moralan i koji razlikuje dobro od zla, istinu od neistine**. Treba da stoji da su u Boki živjeli kršćani-hrišćani katoličke i pravoslavne vjeroispovijesti.

9. Dalje u tekstu Admirala stoji “U vrijeme kada je Mornarica bila i vjerska bratovština bilo je i pravoslavnih članova”. To ne odgovara povijesnim činjenicama.

”Kao i ostali dalmatinski romanski gradovi i Kotor je već rano u srednjem vijeku imao svoje bratovštine već od 1298 god. Godine 1352 postojala je u Kotoru “bratovština mornara sv. Nikole” osnovana bez sumnje kao i ona u Splitu 1349 god. Ona je od 1420 god. preuzela na sebe dobar dio brige za dostojno slavljenje zaštitnika grada sv. Tripuna. Na koji je način iz čuvara reda na dane sv. Tripuna došlo do osnivanja mornarice koja je bila u sastavu bratovštine (neke vrste poluvojne organizacije), nije moguće odrediti. Od XV st. mornarska bratovština grada Kotora, postala je njena glavna bratovština. Kada je na nju pala briga za što svečaniju proslavu praznika zaštitnika grada sv. Tripuna, ona je zaključila na skupštini od 19.4.1503 god. da svi brodovi za svako putovanje povrh redovitih 40 solida, plate još 20 solida, i da se ta svota ima upotrebiti za trubače, bubnjare i dr (op.a. za proslavu sv. Tripuna).” (vidi: Grga Novak, Jadransko more u sukobima I borbama kroz stoljeća”)

Bratovštine (fraternitates) ili škole (schuola), su katolička crkveno-vjerska, odnosno staleško-stručna udruženja koja se kod nas kao i na zapadu javljaju od XI st, a ukinuta su za vrijeme Napoleona.

Stoga nema sumnje da je to bila katolička organizacija, a dali joj se pridružio koji pravoslavac ne mijenja stvar. Do Morejskog rata tj do XVIII st većinsko stanovništvo u Boki su bili katolici. Vidimo i po popisu iz sredine XVIII st. da je Bokelja katolika u primorju Boke bilo **7.289**. a pravoslavaca (bez Grblja, okolice H. Novog i Luštice) **435**. (vidi: M. Pasinović, Hrvati u CG, Kotor, 2005, - Spomenik SANU, Beograd 1956)

Bokelji i Dalmatinci nastanjeni u Mlecima su osnovali i tamo polovicom XV st. Bratovštinu pod pokroviteljstvom svojih narodnih svetitelja **Jurja i Tripuna**, sa zadaćom da Bokelje u Veneciji drži na okupu, potpomažu svoje siromašne mornare u oskudici, bolesti i starosti. Bratovština je bila odobrena odlukom mletačkog Savjeta deseterice 19. maja 1451 god. Odluka je vrlo važna, jer u njoj mletačka državna vlast izričito priznaje **slovenski karakter našeg kraja**” (vidi: Niko Luković, Boka kotorska, Narodna knjiga Cetinje, 1951). Isti ti Bokelji su 1551 god, podigli za bratovštinu i posebnu crkvu **sv. Jurja i Tripuna** i ukrasili je slikama.

Ono što privlači pažnju kulturnog svijeta na ovu Kotorsku katoličku Bratovštinu mornara u Veneciji su slike na dasci glasovitog umjetnika Renesanse XV I XVI st. **Vittore Carpaccia**. Najljepša od njih prikazuje mladog sv. Tripuna kako pred carem liječi njegovu kćer. U njoj se i danas mogu vidjeti na ploči u sakristiji i na klupama u crkvi imena poznatih Bokelja (vidjeti: Marija Saulačić: “Prisustvo Bokelja u Bratovštini sv. Jurja i Tripuna u Veneciji i platno Vittora Carpaccia sa prikazom čuda sv. Tripuna”, Godišnjak PM Kotor, 2010.

Vrlo je interesantno da se u njoj sve do dolaska fašizma u Italiji, pored latinskog služila misa na narodnom odnosno hrvatskom jeziku. Tu crkvu u Veneciji i danas zovu **Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone**, kao što zovu najljepšu rivu na svijetu **Riva degli Schiavoni**. To je široka promenade duž zaljeva San Marco od Ponte della Paglia sve do kanala Rio di Ca' di Dio. Riva je dobila **ime po trgovcima iz Dalmacije i Boke kotorske** tj istočne obale Jadrana, koje su za vrijeme Mletačke republike zvali - **Schiavoni** oni su se tu sidrili sa svojim trgovačkim brodovima, a tu su imali i svoje prodajne štandove. **Riva degli Schiavoni** je u stvari bila najbolji dio venecijanske luke, zbog blizine Trga San Marco, središta političke moći Venecije, i upravo su tu pristajali bokeljski jedrenjaci.

Zaslugom, idejom, i osmišljenim programom, dolepotpisanog AS i uz pomoć gosp. Elia Riccardia i prijatelja iz Venecije oko obezbjeđenja plaćanja svih troškova od strane sponzora iz Italije, Bokeljska mornarica je po prvi put u svojoj XII st. povijesti na čelu sa admiralom **dr Milošem Milošević-em** u svećanim odorama i svećanim mimohodom uz pratnju Gradske glazbe Rijeka i uz nazočnost hiljade turista marširala tom najljepšom rivom na svijetu, povodom bratimljenje Kotora i Venecije 7 i 8. maja 2005 god., evocirajući uspomene na vremena kada su na toj rivi Bokelji vezivali svoje jedrenjake. Odigrala je i kolo na trgu sv. Marka, ispred Arsenala i na otoku Lido (vidi: Marija Saulačić, monografija “**Dvanaest vjekova Bokeljske mornarice 809-2009**”, Kotor, 2013.)

Venecija (Italija) uprkos tome, nikada nije svojatala Bokeljsku mornaricu, što se vidi po navedenoj školi *Scuola Dalmata dei Santi Giorgio e Trifone*, koju i danas tako zovu. U knjizi "*La Marrineressa Bocchese e la festa di San Trifone*", Jar. Parall, Cattaro 1899 god. u Prologu piše o Bokeljskoj mornarici i fešti sv. Tripuna kao *prilogu iz povijesti i kulture Dalmatinaca*.

Kotorani se ponose *blaženom Ozanom*, Crnogorkom i vazda ističu njeno porijeklo. Ona je obogatila duhovni prostor Kotora, Boke kotorske i cijele Crne Gore. Stanovnici Kotora štiju je i kao svoju *suzaštitnicu*, jer je za vrijeme potresa, kuge i drugih nepogoda spašavala ovaj grad. Posebno se spominje njezina zasluga u tome, da turski admiral H. Barbarosa, koji je 9.08.1539 god. osvojio Herceg-Novi, nije uspio osvojiti Kotor, jer je ona hrabrila svoje sugrađane da se junački bore, kako grad ne bi pao u turske ruke. Njoj u čast na njen dan proslave, u crkvi koju Kotorani zovu Bl. Ozana, se pjeva pjesma: "*Ti Ozano slavo Crne Gore, radosti Kotora, uzore pokorničkih djevoja, pomoz nam u borbi s neprijateljem duše...*"

10. U cijelom tekstu Admiralata nije spomenut Sv. Tripun tj da su **neraskidive veze Katorske tj Bokeljske mornarice sa štovanjem zaštitnika grada sv. Tripuna-mučenika kroz svih XII st. u čiju se čast igra i kolo**. Jedino za vrijeme komunizma, nekih 50-tak godina se nije smjelo igrati kolo ispred katedrale. Od tada je počelo da se igra i po trgovima (kako je kazao predsjed. Vlade CG).

Bokeljska mornarica-Kotor je stampala **kalendar za 2018 god.** na kojem se upravo vidi ovo o čemu govorimo. Na naslovnoj stranici kalendara u gornjem dijelu se vidi igra kola sv. Tripuna ispred katedrale u nazočnosti kotorskog biskupa i predstavnika političkog i javnog života Kotora i Crne Gore, a u donjem dijelu sama katedrala-bazilika sv. Tripuna. **Slika govori više od tisuću riječi.**

11. U tekstu Admiralata stoji još: "Boka kotorska se nalazi u Crnoj Gori koja danas baštini materijalne i nematerijalne kulturne vrijednosti koje su stvorene tokom cijele istorije od raznih civilizacija, kultura, etničkih, i vjerskih zajednica, kao i država koje su postojale na njenoj današnjoj teritoriji".

Slažemo se u potpunosti sa tekstom, ali u Risnu na teritoriji današnje Crne Gore postoje mozaici. Pitam Admiralat: "kako se zovu"?

Što se *prefiksa* tiče slažemo se u potpunosti sa Admiralatom i Upravnim odborom Bokeljske mornarice. Prefiksa nikada nije bilo, a po nama nemora ga ni biti.

Nema prefiksa ni na *crkvi sv. Tripuna*, (prva crkva izgrađena 809, a postojeća iz 1166), ali u opisu crkve piše da je to katolička crkva (jer je univerzalna u cijelom svijetu). U Hrvatskoj se kaže katolička crkva u Hrvata.

Nema prefiksa ni na pravoslavnim crkvama. Tako zovemo *crkva sv. Nikola* (izgrađena 1902/1909 god.) u Kotoru, ali vjerujemo da u tekstu piše da je pravoslavna, izgrađena od vjernika koji se osjećaju *Srbima*.

Nema prefiksa ni na crkvi posvećenoj *Sv. Petru cetinjskom čudotvorcu*, u Kotoru 2006 god., nego na ploči na fasadi piše: „Ovaj Boži hram posvećen Sv. Petru Cetinjskom čudotvorcu prvu nam svetinju sagrađen poslije 1920 god., podigoše i u amanet ostaviše *crnogorskom narodu* ktitori...“.

Tako isto i kod Bokeljske mornarice po nama prefiks ne treba da stoji., ali u tekstu treba da piše kome tradicijski ona pripada.

Toliko o Saopštenju Admiralata i Upravnog odbora Bokeljske mornarice.

Ta istina i ta jedinstvena svjetska posebnost slavljenja sv. Tripuna u Kotoru od strane Katorske tj Bokeljske mornarice je prešućena i od sastavljača formulara - Uprave za zaštitu kulturnih dobara, kao i od Admiralata i Upravnog odbora sadašnje Bokeljske mornarice. Stoga mi dole potpisani smatramo da **formular za UNESCO nije validan**. Ne mogu političari, ni visoko rangirani pojedinci, pa ni ostali članovi BM koji su dobili 15 min pauze na sastanku BM da prouče formular (kao u doba radničkog samoupravljanja), odlučivati o XIIst. slavnoj prošlosti Katorske tj Bokeljske mornarice-Kotor. Nominacioni dosije može biti povijesno validan jedino ako ga **zajednički sastave povijesničari iz Crne Gore i Republike Hrvatske**. Nakon toga će to biti kulturno blago prvenstveno Crne Gore i Hrvatske, a zatim će pripadati cijelom svijetu, pa i Srbima, i Italijanima i Grcima.

Ako ovo nije dovoljno u slijedećem nastavku će mo to još bolje obrazložiti.

Uz želju za bolju i ispiješnju 2018 god. srdačno Vas sve pozdravljamo. Sa poštovanjem

prof. povijesti Marija Saulačić,
konzervator savjetnik u Upravi za zaštitu kult. dobara Kotor
Ing. brod. Andro Saulačić
Aktivni član Bokeljske mornarice Kotor počev od 1965 god.